34-5-6-18

3
22

ASSERTIONES THEOLOGICAE

ea continentes quæ in Iacobi et Iudæ Epiſtolas

ANNOTATIONE

digna uiſa ſunt.

Proponuntur in diſputationes futuras ante inſtaurationẽ ſtudiorum in templo Societatis IESV, *defendendæ ab uno ex Theologicis auditoribus Collegij eiuſdem Societatis, Præſide Theologiæ in eodẽ Collegio Profeſſore.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Romæ In AEdibus Societatis
IESV.
1556

ASSERTIO PRIMA.

EPISTOLAM *quæ Iacobi dicitur, Iacobi eſſe nõ eſt minus certum, quàm Pauli Epiſtolas eſſe, quæ Pauli dicuntur; quandoqdem utriſq; Eccleſiam authoritatem deſ diſſe ex concilijs, decretiſq; Pontificum, manifeſtum eſt. Nec tamẽ idcirco uera eſſe credenda ſunt, quæ in ſcriptura ſacra continentur, quòd ea Canonica eſſe, Eccleſia determinaue rit; ſed quòd à Spiritu Sãcto inſpirata ſint: nõ enim illis Ec cleſia ueritatem dat, ſed authoritatem: ideſt uerba eſſe Spi ritus Sancti declarat, nõ facit: quod (ſi quis rectè intelligat) non eſt uerã efficere ſcripturam, ſed eam ueram eſſe certiſ ſimamq; oſtendere.*

I I

PORRO *de ordine epiſtolarum, quare nimirũ hæc alias præcedat, nõ uideo cur quis debeat eſſe ſollicitus, cũ neq; ne ceſſe ſit ſcire, quid illum mouerit qui primus epiſtolas diſtin xit ut hunc ordinem ſeruaret, neq; omnes uideamus uel in re hac, uel in reliquis Teſtamenti libris eundem per omnia ordinem diſtinctionemq; ſecutos.*

I I I

IACOBVS *Dei et Domini noſtri*
IESV *Chriſti Seruus et c.*

MERITO *reprehenditur Caietanus hoc loco, qui ſaluta tionem hanc puram dixerit, ideſt (ut ipſe interpretatur) ni hil ſimile habentem aliarum quæ Apoſtolicæ ſine controuer ſia ſunt, nihil deniq; Dei, nihil Ieſu Chriſti, nihil gratiæ aut pacis cõtinentem, ſed more prophano ſalutẽ mitti. Vbi miran dum profectò eſt, hominem alioqui acutiſſimum in ſaluta tione Chriſtiana non agnouiſſe gratiam & pacem, neq; in*

Google

ſeruo Ieſu Chriſti, aliquid Chriſti, aut dei uidiſſe. quam deniq; alienum ſit à probādo more quo gloria propria quæritur, in eo q̧ Chriſti ſeruus ſis gloriari. Certè qui agnouit in epiſtola ab Apoſtolis miſſa, ſalutationem Apoſtolicam, hic eam nullā debuit ratione negare.

IIII

NEC uerò quenq; mouere debet, quòd nomen Apoſtoli hic uideat prætermiſſum: nā id neq; ab omnibus uidemus apoſtolis obſeruatum, ut in epiſtolæ principio, Apoſtoli nomine uterentur: quod uidere eſt in Ioannis & Iudæ epiſtolis. quòd ſi quis obyciat eam fuiſſe cauſſam cur non fuerit habita certa omnino illarum authoritas, huic obyci uicisſim poteſt, neq; illam Pauli dicendā quæ Petri epiſtolæ non per omnia ſimilis eſt: immo neq; omnes Pauli eſſe quæ eius dicuntur, quia nō in omnibus idem ſalutationis modus adhibetur.

V

DVODECIM Tribubus quæ ſunt in diſperſione.

SVPERVACANEA uidetur hoc loco illa quæſtio: quomodo duodecim Tribubus diſperſis ſcribat, cum decē in captiuitatē abductæ nunq; inde rediſſe legantur; Quicquid enim de hac re quis ſentiat, illud certe negari nō poteſt, ex omnibus Tribubus, aut fuiſſe cōuerſos aliquot, aut potuiſſe cōuerti: ys ergo quid mirum eſt ſi ſcribat Chriſti Apoſtolus, ut habeant uidelicet et qui Chriſtiani ſunt, et qui aliquādo fuerint, quo in accepta fide inſtituantur; Nam et nobis etiam, qui tamen nondum eramus, quis non uidet Iacobum tum ſcripſiſſe;

OMNE gaudium exiſtimate fratres. &c.

INITIVM hoc epiſtolæ, ut daret, eo uidetur conſilio factum, ut quia diſperſis Chriſtianis, et inter uarias nationes uariosq; ritus degentibus ſcribebat, quibus uidebat nō defuturas perſecutiones, eos appoſitiſſimi huius remedij admoneret, indicans non defuturam cōſolationem ſi quod aduerſum uidetur, proſperum ducerent, quodq; maxime eſſet moleſtū, ut ſuauiſſimum amplecterētur. Proſperum etenim, ſuauiſſimumq; habendum eſt, quod in cæleſtem uitam beatamq; ducit: ut non immerito à conſpectu Concilij gaudētes tùm Apoſtoli diſceſſiſſe legantur, cum digni habiti ſunt pro Chriſti nomine contumeliam pati.

VII

INFIRMO admodum argumento uti hoc loco Catharinum ad ſuam de gratiæ certitudine opinionem confirmandam. Quaſi uerò uel gaudere non poſſit qui certus non eſt ſe eſſe in gratia Dei, uel non apertè Diuus Iacobus eius gaudij, de quo mentionem fecerat, rationē reddat. ſcientes (inquiēs) quod probatio, et c. abūde enim magna ſeſe iuſtis offert gaudij materia, cum in ſe uirtutem perfici uident, qui hanc ſciunt Dei eſſe uoluntatem, ut perfecti ſint. ſicut et ipſe perfectus eſt. Nec æquum eſt de Dei uoluntate tam humiliter ſentire, ut ea ad gaudium ſine gratiæ certitudine ſufficere non credatur.

VIII

CVM in tentationes uarias &c.

TENTATIONVM nomine non eæ ſolùm intelligendæ uidentur quæ extrinſecus ita adueniunt, ut animum ad peccatum non alliciant, ſed & illæ, quæ à concupiſcentia

Digitized by Google

mouentur poſſunt hoc nomine comprehendi, cum præſertim non minus patientiam probent, et operentur.

IX

PROBATIO Fidei Veſtræ Patientiam operatur et c:

PROBATIO hoc loco illam ſignificat explorationẽ uirtutis, quæ per uarias fit tribulatiões, quæq; patientiam perficit, & confirmat. nam cum Paulus ait, Patientia probationem operatur, alio ſenſu probatio accipienda eſt, ſignificat enim in eo quenq; perfectum oſtendi & probari, quòd patiens eſt. Probatio itaq;, de qua Iacobus loquitur, tentatio quædam eſt, & uia in illam de qua fit ſermo a Paulo (a quo quæ hic probatio dicitur tribulatio ſeu afflictio uocatur) tùm enim quis probatus apparet, cũ uarijs tẽtatiõibus agitatus, firmus perſtitiſſe inuenitur, et nulla ĩ re a uirtutis perfectiõe dimotus.

X

PATIENTIA autem opus perfectum habeat & c.

SIVE habeat legatur, siue habet, idem prorſus ſenſus eſt. Ita enim tota hæc oratio legenda uidetur, ſcientes quòd probatio fidei ueſtræ patientiam operatur, quòdq; patientia opus perfectum habet, quaſi dicat ſciẽtes præterea tùm uos perfectos eſſe, cùm patientiam poſſidebitis, quare minus hoc loco probanda eſt Eraſmi tranſlatio, quæ hunc ſenſum nõ uidetur poſſe admittere.

XI

VT SITIS perfecti & integri.

QVIS hic non uideat craſſiſſimas hæreticorum tenebras qui Chriſtianis derogant perfectionem, alijs nimirum concedere

nō audētes, quod in ſe ipſi experiri nec poſſunt, nec merētur. 25

XII

SI QVIS autem ueſtrum indiget ſapiētia et c.

ID ideò additum uidetur, ut intelligamus quæ dicta ſunt, non eſſe ſapiētiæ huiusmundi, ſed Chriſtianæ philoſophiæ Deiq; donum; quapropter ſi quis nō capiat quomodo in tentationibus tantopere gaudere quis posſit, is a Deo poſtulet, qui liberaliſſimus eſt, nec hominibus ſimilis, qui cum multa dederint, ſi plura petantur, improperant, illa nimirum quæ dederāt commemorantes, ſeq; multa iam dediſſe obijcientes, cùm contrà conqueratur potius Deus, quod nō inueniat qui accipiat, neq; tàm multa unq̄; det, quin plura dare ſit paratiſſimus.

XIII

AFFLVENTER.

SI PRO affluenter legas ſimpliciter, is erit, idemq; cū illo ſenſus. Deum eo animo, eaq; ſimplicitate dare; ut quantum in ſe eſt plura in dies uelit, maioraq; cōferre, longeq; ab illo eſſe illam hominis duplicitatem, qua & ſi in eo quod dat plura etiam adijcere uelle uideatur, geſtat tamen aliud quandoq; in anımo, neq; ita ſentit.

XIIII

POSTVLET A DEO.

BREVI illos oratione condemnat, qui uel ſibi plus æquo tribuunt, uel Deo minus quàm debeant. Docet enim ita homini de ſe atq; Deo ſentiendum, ut bonum neq; niſi illius liberalitate & gratia, neq; ſine aliquo ſuo ipſe opere debeat expectare. Etenim Deus homines neq; uult eſſe negligentes, neq; ingratos, ſed ſua ab his dona & agnoſci, & quæri diligenter.

POSTVLET autem in Fide nihil hæſitans.

MIROR certè & hic aliquid uidiſſe Catharinum, quod ad gratiæ certitudinē probandā ualere quicquam poſſit. Quod uero Iacobus ait (nihil hæſitans) ita intelligi poteſt, ut hæſitare non debeat in eo quod dictum eſt, Dei ſilicet largitate, et animo ad benefaciēdum promptiſſimo: uel in eo ſenſu accipi, quo Chriſtus dixerat, Omnia quæcūq; orantes petitis, credite quia accipietis, & euenient uobis. Poſſet & tertiò ad eos referri, qui quadam amicitia familiaritateq; Deo coniuncti, ſumma cum confidentia petunt & obtinent ab eo quod uolunt, niſi plurimos hoc loco alloqui uideretur, atq; adeo illos, qui ad eam nōdum perfectionem peruenerant, quæ pauciſſimorum eſt, eorumq; qui hac admonitione non uidentur magnopere indigere.

XVI

NIHIL HAESITANS.

PERINDE eſt ſiue hæſitans legatur, ſiue dijudicās. Qui enim hæſitat, diiudicat, & uel, quaſi in iudicio diuiſus, certus non eſt in utram potius partem inclinet: uel, non ſimpliciter, firmiterq; credēs, ſecus iudicat quàm par ſit. Qua diiudicādi ſignificatione uidetur Diuus Paulus uſus fuiſſe, cū ita dixit. Qui autem diſcernit, ſeu, ut alij legunt, dijudicat, ſi mãducauerit, damnatus eſt, quia non ex fide, ideſt qui hæſitauerit ſeu dubitauerit, in eoq; dubio manducauerit, in eo comdemnatur & peccat, quòd contrà cōſcientiam agit, quæ dubia eſt.

XVII

NON ERGO *Exiſtimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Domino.*

Non id dicit quaſi Deus *aut dare non poſſit etiam illis, aut non ſoleat, ſed id ſignificat, ſi uim ſpectes orationis, & diſpoſitionis, non eſſe cur qui hæſitat, expectet à* Deo*, quod petit; Nam qui animo eſt duplici, facile ab eo mouetur, quod aut propoſuit, aut credidit; unde & ei magis illa animi diffidentia obeſt, quominus impetret, quàm profuerat ad impetrandum confidentia. quòd ſi legi poſſet, non ergo, uel, non enim exiſtimat homo ille et c. illa mihi lectio ualde placeret, ſignificaretq; illum ſibi planè non conſtare, qui petat quaſi accepturus, & tamen ſe accepturum diffidat.*

XVIII.

GLORIETVR AVTEM FRA*ter humilis in exaltatione ſua.*

HOC *Eò pertinere uidetur, ut oſtendat in tribulationibus non modo gaudendum eſſe, ſed & gloriandum, conſiderata nimirùm ſublimitate, uel ea, ad quam* Deus *humiles aliquando euehet, unde & inferius dicit, quoniam accipiet coronam uitæ: uel ea, quæ in ipſa pro* CHRISTO *perſecutione ſita eſt: maximè nanq; exaltatur à* Deo *is, cui pro* IESV *nomine pati contigerit.*

XIX.

DIVES AVTEM IN HVMILITATE SVA.

VEL *hic ſubintelligi oportet, pudefiat, uel repetendum, ſed ironicè, glorietur, quod ex ſequentibus ſatis indicatur, uideturq; uti pauperis nomine intelligitur qui animo pauper eſt, ita diuitis nomine intelligendus, qui affectu poſſidet, ſeu poſſidetur potius à diuitijs.*

XX.

Nemo cum tentatur dicat quoniam à Deo tentatur.

Admonetur hoc loco quiſq; propriæ cognitionis, et ſi enim Deo permittente, nobiſq; in ea re conſulente, tentationibus exercemur, nullo tamen modo credendum eſt, id quaſi Deo ad peccatum impellente, accidere, ſed in nobis eſſe à qua tentamur, concupiſcentiam, quæ cum delectationem usq; ad conſenſum perducit, hominem peccato interficit.

XXI.

Deus enim intentator malorum eſt.

Sive actiuè, ſiue paſſiuè ſumas, uera eſt ſententia. Deus enim neq; malo mouetur, neq; ad malum mouet. quod ex eo probari poteſt, quod additur. ſ. omne datum optimum etc. ideſt tantum abeſſe à Deo ut ad malum inclinet, ut niſi ipſe det, bonum ullum habere non poſſimus, quò fit, ut ad uincendas tentationes auxilium ferre promptiſſimus ſit, ad inducẽdas ferre non poſſit, cum luminis pater ſit & non tenebrarum, cuius uel illud eſt manifeſtum argumentum, quòd nos per fidem genuit, nõ quidẽ noſtris (quæ nulla erãt) cõmotus meritis, ſed propria, quæ infinita eſt, charitate adductus.

XXII.

Viciſſitudinis obumbratio.

Sive ita legas, ſiue cum Auguſtino, momenti obumbratio, ſeu momentanea obumbratio, idem utraq; lectione ſignificatur, ſcilicet in Deo non eſſe illam ſolis uariationem, qua dies noctibus, uiciſſimq; noctes diebus ſuccedunt, quaq; anni tempora diſtinguuntur, cum ſit & immutabilis in ſe, & ubiq; ſemperq; præſentiſſimus.

VT SIMVS initium aliquod Creaturæ eius.

INTELLIGIT uel ſpiritus primitias, quas Apoſtoli, priſmiq; Chriſtiani acceperunt, uel illorum dignitatem, qui per fidem uiuam facti ſunt filij Dei, eiq; per gratiam chariſſimi.

XXIIII.

SCITIS fratres mei Dilectiſſimi, ſit autem omnis homo etc.

ET hæc lectio, & illa, itaq; fratres mei dilectiſſimi ſit omnis homo etc. eundem ſenſum habent; diſponi nimirum nos oportere, ut in nobis, id de quo dixerat, generationis initium conſeruetur, quod fieri ait humilitate audientis, ſilentioq; meditantis, et expectantis patientia.

XXV.

TARDVS AD IRAM.

VEL non eadem eſt hic tardi ſignificatio, ut cum dicitur tardus ad loquendum, cum loqui liceat, iraſci autem, ſecundum Iacobi ſententiam, minimè, aut non eodē modo utrobiq; ſumitur ira, ſed inferius ira quæ cum uitio eſt, intelligitur: ad iram autem tardi eſſe iubemur, ne in iræ uitiū incurramus.

XXVI.

QVAPROPTER abijcientes omnem immunditiam.

IDEST, quod in ſilentio, meditationeq; fieri debet, abijcienda nimirum pellendaq; à nobis eſt immunditia omnis, & malitia, quæ duo uniuerſa mala complecti uidentur; quamuis enim omne malum immunditia quædā ſit, & omnis immūditia malum, quædam tamen in malis ſunt, quæ in ſe præ alijs quandam contineant fœditatem.

XXVII.

SVSCIPITE *inſitum uerbum*.

INSITVM *Dicitur, ut quibuſdam placet, quòd naturale non ſit, naturaliue ratione inueſtigabile, ſed abſconditum à ſæculis in Deo, nobis autem reuelatum, noſtriſq; inſertum mentibus per filium eius* IESVM *Chriſtum Dominum Noſtrum*.

XXVIII.

QVOD POTEST SALVARE *animas ueſtras*.

SALVAT *uerbum hoc animas noſtras eo modo quo fides, hæc enim eſt uerbum illud, quod prædicatur, quodq; in manſuetudine, & non in contentione ſuſcipiendum eſt. Fidem autem intellige formatam, per hanc enim, ſecundum Paulum, iuſtificamur; quod ſi uerbi nomine Chriſtum intelligas, idem ſenſus fuerit, nam & Chriſtus, non niſi per fidem animas ſaluat*.

XXIX.

QVI AVTEM *perſpexerit in lege perfectæ libertatis*.

HIC *locus mirè conuincit hæreticos, cum enim libertatem Euangelicam explicet, oſtendit in ſuo quemq; facto fore beatum, qui etiam ſuperius dixerat, gloriam eſſe coronam uitæ, quod ſi illi uel aduerterent, uel crederent, maiori profectò bonis operibus ſtudio incumberent*.

XXX.

PORRO *lex Euangelica perfectæ libertatis, ſeu perfecta libertatis dicitur; perfecta quidem, quòd hominem ad perfectionem perducat, quod lex Moſaica præſtare nunquàm potuit, libertatis autem, quòd amore ducat non timore, eſt*

enim

enim, ut uno uerbo dicamus, legis Euangelicæ ſumma, gratia ſeu Charitas diffuſa in cordibus noſtris, in qua eſt, & hominis perfectio, & ſumma libertas, quæ eatenus in ueteri lege fuit, primisq; illis in patribus uiguit, quatenus in ea lex Euangelica continebatur, illiq; ad nouum (ſecundum Auguſtinum) teſtamentum pertinebant.

XXXI.

RELIGIO *Munda & immaculata apud Deum.*

PAVCIS *verbis Chriſtianæ religionis ſummam expreſſit, quæ in cordis munditia coràm Deo, bonisq; operibus ſita eſt. Inter opera uero bona illa præcipua ſunt Deoq; gratiſſima, quæ in afflictos indigentesq; conferuntur.*

IN CAPVT *Secundum.*

Aſſertio prima.

NOLITE *in perſonarum acceptione habere fidem Domini Noſtri* IESV *Chriſti gloriæ.*

QVI *ſupra beatos, pauperes humilesq; prædicauerat, in eos inuehitur, qui illis ſpretis diuitum magnatumq; perſonã accipiunt. Quod uerò ait, non habendã fidem Domini noſtri* IESV *Chriſti, id ſignificat, aut non profuturam ijs qui perſonam accipiunt, aut perſonarum acceptionem Chriſtiano homine indignam eſſe. Illud autem Chriſti gloriæ, pro qui eſt gloria noſtra, uel glorioſi, iuxta hebræorum morem, accipiendum eſſe, non uidit Eraſmus, qui pro gloria opinionem uertit.*

II.

NONNE *Iudicatis apud uoſmetipſos.*

QVOD *alij legunt, & non, ſeu nonne dijudicati eſtis in uobis ipſis, eundem ferè ſenſum facit, qui magis perſe-*

quentia explicatur, eos uidelicet Iudices factos cogitationum ſeu ratiocinationum iniquarum, ideſt male cogitaſſe, & iudicaſſe qui diuitiarum rationem habuerint, & non probitatis, quod qui faciunt, & iudicant apud ſe male, & non dijudicantur in ſeipſis. i. non ſe examinant ut rectè iudicent. Deniq; in ipſo, quod intus habent, iudicio ſe condēnant: in quam ſententiam Paulus dixiſſe uidetur: Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat. i. ita probat ut ſe non male iudicando condemnet: & alibi ſæpe iudicio utitur pro condēnatione. Poteſt & huius loci ſenſus eſſe, nonne iudicatis ſeu iudicati eſtis. i. nonne iudicatis uos tanquàm peccantes, qui ſic de proximo ſenſeritis; quaſi dicat, facile erat peccatum agnoſcere, quo male de proximo ſenſeratis.

III.

HAEREDES Regni quod repromiſit Deus diligentibus ſe.

Ex hoc, ſimilique ſuperius loco colligere licet, in ſola Dei dilectione meriti rationem principiumq; conſiſtere, quicquid. n. in charitate fit, promiſſionem habet uitæ æternæ, quod uerò dilectione caret, quamuis alioqui magnum, iuxta Pauli ſententiam, nullius eſt apud Deum momenti.

IIII.

NONNE ipſi blaſphemant bonum nomen etc.

ID De diuitibus infidelibus intelligi, non eſt neceſſe, cum non ſolum poſſit de fidelibus etiam intelligi, ſed de his ſolis uideatur Apoſtolus fuiſſe locutus.

V.

LEGEM REGALEM.

Eximium eſſe, & nobile præceptum de proximi dilectione ſi-

gnificaſſe uidetur, ut pote quod ex Pauli ſententia uniuerſam legis perfectionem contineat.

VI.

QVICVNQVE Totam legem ſeruauerit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.

HVNC locum ita intelligimus, ut ſignificare uoluerit, parum prodeſſe homini quicquid boni fecerit, uel quotquot præcepta impleuerit, ſi uel unum tranſgrediatur, cum id non minorem uim habeat ad eum condemnandum, quàm ſi cuncta fuiſſet tranſgreſſus: neque enim ſatis eſt ei qui furto, & fornicatione interdixit ſi caſtè uiuas, niſi, & manus à re aliena contineas: ſi hoc ſolum facies, & illum contemnis qui legem dedit, & ipſam legem, totamq; quodammodo uiolas, cum per te integra manere non poſſit.

VII.

SICVT per legem libertatis incipientes iudicari.

ID, Vel ideo dictum uidetur quòd, ut ait Paulus, grauius iudicium maneat legis Euangelicæ, quàm Moſaicæ tranſgreſſores, quantò nimirum in ea & abundantior eſt gratia, & clarior Dei perfectiorq; cognitio, nullamq; excuſationem ſint habituri, qui libertatis legem, id iugum Chriſti ſuaue non tulerint, tanto præſertim gratiæ præſidio munitũ, tantoq; gloriæ præmio commendatum: uel eos obligationis admonet, qua per legem Euangelicam ſunt obſtricti: cui enim multum datum eſt, multum exigetur ab eo; qui tamen ſenſus non ab eo nimium differt, de quo prius diximus.

S V P E R *exaltat autem miſericoria iudicium.*

I L L A *Lectio quæ ſuperexultat habet, ſeu gloriatur aduerſum iudicium, ab hac ſenſu non differt: ſic enim locus hic intelligendus uidetur, miſericordiam eius qui miſericordia uſus fuerit, ſuper iudicium collocare ſeu collocari, & quaſi exultare, gloriariq; quòd iudicium uicerit, ab eiusq; manibus hominem eripuerit. vnde & Chriſtus beatos dixit miſericordes, quoniam miſericordiā conſequentur, et Iacobus, quàm ſint huiuſmodi opera neceſſaria oſtenſurus, addit, quid proderit fratres mei etc.*

I X.

S I C E T *fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.*

M O R T V A M *eſſe fidem ſine operibus, ita eſt intelligendum, ut explicat Iacobus; ut enim nudo ſi conſilium des, non ueſtem quæ tegat, nihilominus nudus manet, ita ſi te ſola fides inſtruat, neque præterea opera addat, quæ docet, non reſurges in uitā, nullus enim niſi per charitatem uiuificatur, charitas autem, ſi eſt, otioſa non eſt, alioqui ſi quis quòd iubetur non facit, in eo nòn amare conuincitur. Mortua ergo eſt fides ſine operibus, quia charitate deſtituitur qua anima uiuit, uiuuntq; cæteræ animæ uirtutes.*

X.

O S T E N D E *mihi fidem tuam ſine operibus.*

Q V A M V I S *utrunq; horum, ſcilicet ſine operibus, ſeu ex operibus, ſuperfluum uideatur, tamen utcunq; legas, eadem eſt ſententia: ſiquis enim opera non habet, cum ex eo quæritur, ut oſtendat fidem ſuam, perinde eſt, ſiue ex operibus quis, ſiue ſine operibus eam ſibi oſtendi poſtulet: non*

enim

enim quærit, ut ex operibus oſtendat, quaſi opera habeat: immo ita dicitur, ut quia ea non habet, conuincatur fidem non poſſe oſtendere. Loci itaq; huius ſenſus eſt, irridendum ſe exhibere, qui cum opera non habeat, fidem ſe habere gloriatur, cum in promptu ſit, ut ei quis dicere poſſit: oſtende mihi fidem tuam qui opera non habes, oſtende, inquam, ex opere aliquo, quod cum ille non poſſit, fuerit certè meritò irridendus, uel ab homine infideli, qui cum aliqua in ſpeciem bona opera habeat, dicere ludens poſſit, ſe potius fidem habere qui opera aliqua oſtendere queat, ille qui fidelem ſe dici uult, non queat.

XI.

ET DAEMONES *credunt.*

CREDVNT *Dæmones, ſed conuicti miraculis, neq; illa fides donum eſt infuſum, ſed naturalis quidam intellectus aſſenſus, qui fides dicitur acquiſita, quòd ſi ad illud referendum hoc ſit, quod de* Dei Diuinitate *credunt, non uideo cur illorum ſententia abſurda uideri debeat, qui eos dono fidei credere exiſtimant.*

XII.

VIS Autem *ſcire, ò homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt.*

ID *ſtatim exẽplo probat, et ſimilitudine. ſimilitudine quidẽ hac, ut corpus ſine ſpiritu mortuũ eſt, ita fides quæ nõ operatur mortua eſt. Neq; enim ſine operibus inueniri poteſt fides uiua, ut neq; ſine reſpiratione uiuum corpus.* Exempla *uero duo affert, in hunc modum: fidem ſolam, neq;* Abraham, *neq;* Raab, *ita iuſtificaſſe, ut, niſi opera adhibuiſſent, quæ charitas requirit, iuſti, uiuamq; fidem habere dici potuerint, ſed initium tantum fuiſſe iuſtificationis in fide: perfe-*

ctionem autem tum conſecutam, cum oblata operădi occaſio-
ne, opera etiam addiderunt. Atq; ita tum ſcripturam fuiſſe ſuppletam, ſeu adimpletam, quæ Abraham iuſtum dixerat, cum fides, qua ſemper promptus fuerat ad operandum, per opera perfecta eſt, atq; adeo ipſa eius iuſtificatio: & hic uidetur huius loci germanus ſenſus.

XIII.

ET AMICVS DEI appellatus eſt.

ID ita poteſt intelligi, eo facto accepiſſe amici Dei nomen; non enim eo in loco, quem Iacobus citat, hæc uerba habentur; uel ſignificat iuſtificatum eſſe, non eſſe aliud, quàm cum Deo in gratiam redire, eiusq; amicum fieri, atq; adeo in iuſtifica-
tione perfici, eſſe in Dei gratia amicitiaq; confirmari: unde et Deus quaſi iam confirmata amicitia, interpoſito iuramēto promiſſionem, quam antea fecerat, confirmauit.

XIIII.

SICVT Enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt.

VT corpus ſine ſpiritu corpus eſt quidem, ſed non uiuum; ita fides ſine operibus, fides quidem eſt, ſed uiua non eſt, quia opera uiua, ideſt à Charitate procedentia, non ædit.

XV.

VIDES quoniam ex operibus iuſtificatur ho-
mo, & non ex fide tantum.

QVOD Paulus Abrahæ iuſtificationem fidei tribuit, non operibus, ei contrarium non eſt, quod hic Iacobus aſſerit, non enim negat fuiſſe Abraham iuſtificatum ſine operibus, ſed dicit non profuturam, neq; duraturam fuiſſe illam primam

iuſtificationem, niſi opera addidiſſet. Itaq; uerum eſt quod Paulus ait, nos per fidem iuſtificari: ſed fides hæc, cum non alia ſit, quàm quæ per dilectionem operatur, uerum etiam eſt, quod Iacobus affirmat, tum in iuſtificatione hominem perfici, cum non ſola fide contentus, opera etiam adijciat: quæ opera ut eum iuſtum non faciant, certè perficiunt, & in iuſtitia per fidem accepta confirmant, & ne ab illa excidat, atq; adeo moriatur, conſeruant.

IN CAP. TERTIVM,

Aſſertio prima.

NOLITE Fieri plures magiſtri.

Magiſterij ambitionē dānat, non magiſtri ſcientiā: et ſi .n. in multis offendimus oēs, tantò tamen ſeuerius ſubituri ſunt iudicium, qui magiſtri eſſe, & dici uolunt, quantò minus eum ulla excuſatio defendit, qui ſua ipſe ſponte tam arduam alios docendi prouinciam ſuſcipit. Plures autem dixit, quòd qui magiſterium appetit, magiſtros plures, quàm ſint, eſſe uelit.

II.

SI QVIS in uerbo non offendit, hic perfectus eſt uir.

NON id dicit quod linguam moderari, hominis ſit perfectio, ſed quòd, qui id poteſt, totum etiam corpus, ideſt cunctos animæ affectus & actiones, uel reliqua corporis membra, poſſit intra rationis limites continere, ad eumq; modum dirigere, quo uidemus à perito ſeſſore, pro ipſius arbitrio, equum fræno, nauimq; à nauclero temone gubernari: contra uero ſi ea negligatur, in periculo eſſe corpus, non ſecus atq; nauim neglecto temone, aut equum fræno reiecto.

III.

ET MAGNA EXALTAT.

SEV exultat.

IN EVM ID Senſum dictum eſt, quo qui ita fe rocit ut contineri non poſſit, & exultare dici poteſt; & ſe exaltare, atq; omnia uelle turbare: quod utinam non tam uerè in hæreticorum linguas quadraret, qui cum uellent plures eſſe magiſtri, totam penè Eccleſiæ faciem fœdarunt, eiusq; corporis maximam partem in infernum præcipitem egerũt.

IIII.

VNIVERSITAS iniquitatis.

CVM omnia ferè mala à linguæ uitio proficiſcantur, non immeritò ipſa mundus quidam dicitur, uniuerſa in ſe mala concludens.

V.

INFLAMMAT ROTAM natiuitatis noſtræ.

IDEST totum uitæ noſtræ curſum, ſeu ab ipſa uſq; natiuitate conuerſionem ita contaminat, ſicut modica ignis ſcintilla uniuerſam quandoq; ſyluam incendit.

VI.

INFLAMMATA A Gehenna.

IDEST à gehennæ, inferniq; ciue Dæmone; uel à prauis animi affectionibus Gehennaq; dignis excitata; uel id dictum eſt, quòd quaſi ignem in ſe ſuſceperit, ita cunctas animæ operationes inſtar ſcintillæ inflammet.

VII.

LINGVAM Nullus hominum domare poteſt.

NON Quaſi id Dei gratiæ non ſit poſſibile aut facilè, ſed

ſed quia res longè difficilima eſt, ſupraq; hominũ uires, alios qui enim ſupra domari eam poſſe oſtendit, cum dixit, ſiquis putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam etc. poteſt & interrogatiuè id legi, quaſi dicat, qui fit, ut cum alia domentur uniuerſa, malum hoc domari non poſſit;

VIII.

QVIS ſapiens & diſciplinatus inter uos; etc.

ADHORTATIO quædam eſt, ut in uirtutis ſtudium incumbant, illudq; magiſterij deſiderium in bonæ integræq; uitæ exemplum conuertant, in eoq; ſe ſapientes oſtendant, quod ſine querela inter alios ſummaq; in tranquillitate uerſantur, à contentionibus, alijsq; quæ ſolent à terrena diabolicaq; ſapientia proficiſci, quàm alieniſsimi.

IX.

NOLITE Mendaces eſſe aduerſus ueritatem.

DVM ſcilicet tamquàm ſapientes gloriamini, cum reuera nihil minus ſitis quam ſapientes, uel nolite illa aut facere, aut dicere, quæ pugnant cum ueritate; quod genus hominum in hæreticorum Eccleſia frequentiſsimum eſt.

X.

TERRENA, animalis, Diabolica.

HIS Tribus uidetur complexus concupiſcentiam oculorum, & carnis, uitæq; ſuperbiam, humanæ uidelicet ſapientiæ fructus.

XI.

PRIMVM quidem pudica eſt, etc.

NON eſt difficile hic uidere quàm longè ſint à uera ſapientia noui Euangelici uiri, qui in impudicitijs gloriantur, pacẽ concordiamq; oderunt, qui deniq; animum ita in malo obfir-

marunt, ut dati uideantur in reprobum ſenſum, & ad mortem uſq; peccare.

XII.

IVDICANS *ſine ſimulatione.*

IDEST *ex animo reprehendens, uel, ut habet alia lectio, non dyudicans, non ſimulans, ideſt, neq; in condemnationem aliorum prona, neq; tamen diſſimulans, ubi correctione opus eſt, uel nihil more hypocritarum ſimulans.*

XIII.

FRVCTVS *autem iuſtitiæ in pace ſeminantur, facientibus pacem.*

FRVCTVS *iuſtitiæ, opera ſunt à iuſtitia procedentia, quæ ſi ſuo tempore non proferantur, dubium non eſt, quin ſit eiuſmodi arbor iuxta Chriſti D.N. ſententiam, Ioannisq; Baptiſtæ teſtimonium, excidenda. Seminantur autem fructus hi in pace, facientibus pacem, ideſt ab his qui pacem amplectuntur, quiq; hic in pace uiuentes, ſeminant opera uſq; in beatitudinem cœleſtem creſcentia.*

IN CAP. IIII.

Aſſertio prima.

NONNE *ex concupiſcentijs, ueſtris etc.*

QVOD *quidam pro concupiſcentijs, delitias ſeu uoluptates legunt, non alium ſenſum facit: concupiſcentia enim per uoluptatem, & delectationem militat, dominaturq; in membris noſtris.*

II.

OCCIDITIS *& zelatis.*

ALII *pro occiditis, legunt inuidetis: ſed & id eundem ſenſum facere poteſt, qui.n. inuidet, ſpiritualiter occidit, & ſe, peccando, & illum, cui inuidet, inuidẽdo, dolet.n. de proximi,*

bono, et quod in ſe eſt, animo occidit quem odit, iuxta illud, qui fratrem ſuum odit, homicida eſt. H

III.

AN *putatis, quod inaniter ſcriptura dicat, ad inuidiam concupiſcit ſpiritus.*

ILLE *huius loci ſenſus probandus uidetur, quo ſignificari quidam dicunt, ſpiritum diuinum ad inuidiam in nobis concupiſcere, ideſt noſtri amore flagrare, uſq; ad inuidiā, ut. ſ. more humano inuidere uideatur ijs, qui nos ab ipſo alienant, amorēq; noſtrū ei debitū ad ſe trāsferunt, paratumq; eſſe ad ſe humiliter redeuntibus, gratiā eamq; cumulatiſſimā elargiri, hominū aūt id cōtemnentiū ſuperbiā nō paſſurū inultam. Habetur autē prior locus* Exodi xx. *poſterior uero* Prou. 3. G

IIII.

MAIOREM *autem dat gratiam.*

Ex *hoc etiam loco cōuinci poterant, qui negabant ſpiritum ſanctum eſſe* Deū, *quāuis, nihil ſit tā uerū, quod à proteruis negari nō poſſit, neq; tā manifeſtū, quin eorū calūnijs pateat.* I

V.

RESISTITE Diabolo, *& fugiet à uobis.*

VEL *hic locus eos negligētiæ cōdemnat, qui frequentius à* Dæmone *impugnātur, quia eū, ſi reſiſterent, fugarent, uel illud ſolū indicat, ſi quis* Diabolo *uehemēter reſiſtat, hūc ab eo nihil mali paſſurū, quod is fugatus, iā quaſi abſens eſſet, nocere nihil poſſit.*

VI.

APPROPINQUATE Deo, *& appropinquabit uobis.*

HIS *uerbis, uel illa ſignificatur hominis diſpoſitio, qua (et ſi nō ſine eius præueniēte gratia) ad* Deū *accedit, uel mētis iā deo gratæ ad eū per bonas operationes acceſſus.* Appropinquat *āt* Deus, *aut per iuſtificātē gratiā, aut per gratiæ augmētū.* I

XXVII.

SVSCIPITE *inſitum uerbum.*

INSITVM *Dicitur, ut quibuſdam placet, quòd naturale non ſit, naturaliue ratione inueſtigabile, ſed abſconditum à ſæculis in* DEO, *nobis autem reuelatum, noſtriſq; inſertum mentibus per filium eius* IESVM *Chriſtum Dominum Noſtrum.*

XXVIII.

QVOD POTEST SALVARE *animas ueſtras.*

SALVAT *uerbum hoc animas noſtras eo modo quo fides, hæc enim eſt uerbum illud, quod prædicatur, quodq; in manſuetudine, & non in contentione ſuſcipiendum eſt. Fidem autem intellige formatam, per hanc enim, ſecundum Paulum, iuſtificamur; quod ſi uerbi nomine Chriſtum intelligas, idem ſenſus fuerit, nam & Chriſtus, non niſi per fidem animas ſaluat.*

XXIX.

QVI AVTEM *perſpexerit in lege perfectæ libertatis.*

HIC *locus mirè conuincit hæreticos, cum enim libertatem Euangelicam explicet, oſtendit in ſuo quemq; facto fore beatum, qui etiam ſuperius dixerat, gloriam eſſe coronam uitæ, quod ſi illi uel aduerterent, uel crederent, maiori profectò bonis operibus ſtudio incumberent.*

XXX.

PORRO *lex Euangelica perfectæ libertatis, ſeu perfecta libertatis dicitur; perfecta quidem, quod hominem ad perfectionem perducat, quod lex Moſaica præſtare numquàm potuit, libertatis autem, quòd amore ducat non timore, eſt*

enim

enim, ut uno uerbo dicamus, legis Euangelicæ ſumma, gratia ſeu Charitas diffuſa in cordibus noſtris, in qua eſt, & hominis perfectio, & ſumma libertas, quæ eatenus in ueteri lege fuit, primisq; illis in patribus uiguit, quatenus in ea lex Euangelica continebatur, illiq; ad nouum (ſecundum Auguſtinum) teſtamentum pertinebant.

XXXI.

RELIGIO Munda & immaculata apud Deum.

PAVCIS verbis Chriſtianæ religionis ſummam expreſſit, quæ in cordis munditia coràm Deo, bonisq; operibus ſita eſt. Inter opera uero bona illa præcipua ſunt Deoq; gratiſſima, quæ in afflictos indigentesq; conferuntur.

IN CAPVT Secundum.

Aſſertio prima.

NOLITE in perſonarum acceptione habere fidem Domini Noſtri IESV Chriſti gloriæ.

QVI ſupra beatos, pauperes humilesq; prædicauerat, in eos inuehitur, qui illis ſpretis diuitum magnatumq; perſonā accipiunt. Quod uerò ait, non habendā fidem Domini noſtri IESV Chriſti, id ſignificat, aut non profuturam iis qui perſonam accipiunt, aut perſonarum acceptionem Chriſtiano homine indignam eſſe. Illud autem Chriſti gloriæ, pro qui eſt gloria noſtra, uel glorioſi, iuxta hebræorum morem, accipiendum eſſe, non uidit Eraſmus, qui pro gloria opinionem uertit.

II.

NONNE Iudicatis apud uoſmetipſos.

QVOD aly legunt, & non, ſeu nonne dijudicati eſtis in uobis ipſis, eundem ferè ſenſum facit, qui magis perſe-

quentia explicatur, eos uidelicet Iudices factos cogitationum ſeu ratiocinationum iniquarum, ideſt male cogitaſſe, & iudicaſſe qui diuitiarum rationem habuerint, & non probitatis, quod qui faciunt, & iudicant apud ſe male, & non dijudicantur in ſeipſis. i. non ſe examinant ut rectè iudicent. Deniq; in ipſo, quod intus habent, iudicio ſe condẽnant: in quam ſententiam Paulus dixiſſe uidetur: Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat. i. ita probat ut ſe non male iudicando condemnet: & alibi ſæpe iudicio utitur pro condẽnatione. Poteſt & huius loci ſenſus eſſe, nonne iudicatis ſeu iudicati eſtis. i. nonne iudicatis uos tanquàm peccantes, qui ſic de proximo ſenſeritis; quaſi dicat, facile erat peccatum agnoſcere, quo male de proximo ſenſeratis.

III.

HAEREDES. Regni quod repromiſit Deus diligentibus ſe.

Ex hoc, ſimilique ſuperius loco colligere licet, in ſola Dei dilectione meriti rationem principiumq; conſiſtere, quicquid. n. in charitate fit, promiſſionem habet uitæ æternæ, quod uerò dilectione caret, quamuis alioqui magnum, iuxta Pauli ſententiam, nullius eſt apud Deum momenti.

IIII.

NONNE ipſi blaſphemant bonum nomen etc.

ID De diuitibus infidelibus intelligi, non eſt neceſſe, cum non ſolum poſſit de fidelibus etiam intelligi, ſed de his ſolis uideatur Apoſtolus fuiſſe locutus.

V.

LEGEM REGALEM.

Eximium eſſe, & nobile præceptum de proximi dilectione ſi-

gnificaſſe uidetur, ut pote quod ex Pauli ſententia uniuerſam legis perfectionem contineat.

VI.

QVICVNQVE Totam legem ſeruauerit, *offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.*

HVNC Locum *ita intelligimus, ut ſignificare uoluerit, parum prodeſſe homini quicquid boni fecerit, uel quotquot præcepta impleuerit, ſi uel unum tranſgrediatur, cum id non minorem uim habeat ad eum condemnandum, quàm ſi cuncta fuiſſet tranſgreſſus: neque enim ſatis eſt ei qui furto, & fornicatione interdixit ſi caſtè uiuas, niſi, & manus à re aliena contineas: ſi hoc ſolum facies, & illum contemnis qui legem dedit, & ipſam legem, totamq; quodammodo uiolas, cum per te integra manere non poſſit.*

VII.

SICVT *per legem libertatis incipientes iudicari.*

ID, *uel ideo dictum uidetur quòd, ut ait Paulus, grauius iudicium maneat legis Euangelicæ, quàm Moſaicæ tranſgreſſores, quantò nimirum in ea & abundantior eſt gratia, & clarior Dei perfectiorq; cognitio, nullamq; excuſationem ſint habituri, qui libertatis legem · i· iugum Chriſti ſuaue non tulerint, tanto præſertim gratiæ præſidio munitũ, tantoq; gloriæ præmio commendatum: uel eos obligationis admonet, qua per legem Euangelicam ſunt obſtricti: cui enim multum datum eſt, multum exigetur ab eo; qui tamen ſenſus non ab eo nimium differt, de quo prius diximus.*

SVPER*exaltat autem miſericoria iudicium.*

ILLA *Lectio quæ ſuperexultat habet, ſeu gloriatur aduerſum iudicium, ab hoc ſenſu non differt: ſic enim locus hic intelligendus uidetur, miſericordiam eius qui miſericordia uſus fuerit, ſuper iudicium collocare ſeu collocari, & quaſi exultare, gloriariq́; quòd iudicium uicerit, ab eiusq́ manibus hominem eripuerit. vnde & Chriſtus beatos dixit miſericordes, quoniam miſericordiā conſequentur, et Iacobus, quàm ſint huiuſmodi opera neceſſaria oſtenſurus, addit, quid proderit fratres mei etc.*

IX.

SICET *fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.*

MORTVAM *eſſe fidem ſine operibus, ita eſt intelligendum, ut explicat Iacobus; ut enim nudo ſi conſilium des, non ueſtem quæ tegat, nihilominus nudus manet, ita ſi te ſola fides inſtruat, neque præterea opera addat, quæ docet, non reſurges in uitā, nullus enim niſi per charitatem uiuificatur, charitas autem, ſi eſt, otioſa non eſt, alioqui ſi quis quòd iubetur non facit, in eo non amare conuincitur. Mortua ergo eſt fides ſine operibus, quia charitate deſtituitur, qua anima uiuit, uiuuntq́; cæteræ animæ uirtutes.*

X.

OSTENDE *mihi fidem tuam ſine operibus.*

QVAMVIS *utrunq; horum, ſcilicet ſine operibus, ſeu ex operibus, ſuperfluum uideatur, tamen utcunq; legas, eadem eſt ſententia: ſiquis enim opera non habet, cum ex eo quæritur, ut oſtendat fidem ſuam, perinde eſt, ſiue ex operibus quis, ſiue ſine operibus eam ſibi oſtendi poſtulet: non*

enim

enim quærit, ut ex operibus oſtendat, quaſi opera habeat: immo ita dicitur, ut quia ea non habet, conuincatur fidem non poſſe oſtendere. Loci itaq; huius ſenſus eſt, irridendum ſe exhibere, qui cum opera non habeat, fidem ſe habere gloriatur, cum in promptu ſit, ut ei quis dicere poſſit: oſtende mihi fidem tuam qui opera non habes, oſtende, inquam, ex opere aliquo, quod cum ille non poſſit, fuerit certè meritò irridendus, uel ab homine infideli, qui cum aliqua in ſpeciem bona opera habeat, dicere ludens poſſit, ſe potius fidem habere qui opera aliqua oſtendere queat, ille qui fidelem ſe dici uult, non queat.

XI.

ET DAEMONES credunt.

CREDVNT Dæmones, ſed conuicti miraculis, neq; illa fides donum eſt infuſum, ſed naturalis quidam intellectus aſſenſus, qui fides dicitur acquiſita, quòd ſi ad illud referendum hoc ſit, quod de Dei Diuinitate credunt, non uideo cur illorum ſententia abſurda uideri debeat, qui eos dono fidei credere exiſtimant.

XII.

VIS Autem ſcire, ò homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt.

ID ſtatim exẽplo probat, et ſimilitudine. ſimilitudine quidẽ hac, ut corpus ſine ſpiritu mortuũ eſt, ita fides quæ nõ operatur mortua eſt. Neq; enim ſine operibus inueniri poteſt fides uiua, ut neq; ſine reſpiratione uiuum corpus. Exempla uero duo affert, in hunc modum: fidem ſolam, neq; Abraham, neq; Raab, ita iuſtificaſſe, ut, niſi opera adhibuiſſent, quæ charitas requirit, iuſti, uiuamq; fidem habere dici potuerint, ſed initium tantum fuiſſe iuſtificationis in fide: perfe-

ſtionem autem tum conſecutam, cum oblata operãdi occaſio-ne, opera etiam addiderunt. Atq; ita tum ſcripturam fuiſſe ſuppletam, ſeu adimpletam, quæ Abraham iuſtum dixerat, cum fides, qua ſemper promptus fuerat ad operandum, per opera perfecta eſt, atq; adeo ipſa eius iuſtificatio: & hic uidetur huius loci germanus ſenſus.

XIII.

ET AMICVS DEI appellatus eſt.

ID ita poteſt intelligi, eo facto accepiſſe amici Dei nomen; non enim eo in loco, quem Iacobus citat, hæc uerba habentur; uel ſignificat iuſtificatum eſſe, non eſſe aliud, quàm cum Deo in gratiam redire, eiusq; amicum fieri, atq; adeo in iuſtifi-tione perfici, eſſe in Dei gratia amicitiaq; confirmari: unde et Deus quaſi iam confirmata amicitia, interpoſito iuramẽto promiſſionem, quam antea fecerat, confirmauit.

XIIII.

SICVT Enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt.

VT corpus ſine ſpiritu corpus eſt quidem, ſed non uiuum; ita fides ſine operibus, fides quidem eſt, ſed uiua non eſt, quia opera uiua, ideſt à Charitate procedentia, non edit.

XV.

VIDES quoniam ex operibus iuſtificatur ho-mo, & non ex fide tantum.

QVOD Paulus Abrahæ iuſtificationem fidei tribuit, non operibus, ei contrarium non eſt, quod hic Iacobus aſſerit, non enim negat fuiſſe Abraham iuſtificatum ſine operibus, ſed dicit non profuturam, neq; duraturam fuiſſe illam primam

iuſtificationem, niſi opera addidiſſet. Itaq; uerum eſt quod Paulus ait, nos per fidem iuſtificari: ſed fides hæc, cum non alia ſit, quàm quæ per dilectionem operatur, uerum etiam eſt, quod Iacobus affirmat, tum in iuſtificatione hominem perfici, cum non ſola fide contentus, opera etiam adyciat: quæ opera ut eum iuſtum non faciant, certè perficiunt, & in iuſtitia per fidem accepta confirmant, & ne ab illa excidat, atq; adeo moriatur, conſeruant.

IN CAP. TERTIVM,

Aſſertio prima.

NOLITE Fieri plures magiſtri.

Magiſterij ambitionē dānat, non magiſtri ſcientiā: et ſi.n. in multis offendimus oēs, tantò tamen ſeuerius ſubituri ſunt iudicium, qui magiſtri eſſe, & dici uolunt, quantò minus eum ulla excuſatio defendit, qui ſua ipſe ſponte tam arduam alios docendi prouinciam ſuſcipit. Plures autem dixit, quòd qui magiſterium appetit, magiſtros plures, quàm ſint, eſſe uelit.

II.

SI QVIS in uerbo non offendit, hic perfectus eſt uir.

NON id dicit quod linguam moderari, hominis ſit perfectio, ſed quòd, qui id poteſt, totum etiam corpus, ideſt cunctos animæ affectus & actiones, uel reliqua corporis membra, poſſit intra rationis limites continere, ad eumq; modum dirigere, quo uidemus à perito ſeſſore, pro ipſius arbitrio, equum fræno, nauimq; à nauclero temone gubernari: contra uero ſi ea negligatur, in periculo eſſe corpus, non ſecus atq; nauim neglecto temone, aut equum fræno reiecto.

III.

ET MAGNA EXALTAT.

SEV *exultat.*

IN EVM ID *Senſum dictum eſt, quo qui ita feſrocit ut contineri non poſſit, & exultare dici poteſt; & ſe exaltare, atq; omnia uelle turbare: quod utinam non tam uerè in hæreticorum linguas quadraret, qui cum uellent pluresſ eſſe magiſtri, totam penè* ECCLEſiæ *faciem fœdarunt, eiusqſ corporis maximam partem in infernum præcipitem egerũt.*

IIII.

VNIVERSITAS *iniquitatis.*

CVM *omnia ferè mala à linguæ uitio proficiſcantur, non immeritò ipſa mundus quidam dicitur, uniuerſa in ſe mala concludens.*

V.

INFLAMMAT ROTAM *natiuitatis noſtræ.*

IDEST *totum uitæ noſtræ curſum, ſeu ab ipſa uſq; natiuiſtate conuerſionem ita contaminat, ſicut modica ignis ſcintilla uniuerſam quandoq; ſyluam incendit.*

VI.

INFLAMMATA A *Gehenna.*

IDEST *à gehennæ, Inferniq; ciue* DÆMONE*; uel à prauis aſnimi affectionibus Gehennáq; dignis excitata; uel id dictum eſt, quòd quaſi ignem in ſe ſuſceperit, ita cunctas animæ operationes inſtar ſcintillæ inflammet.*

VII.

LINGVAM *Nullus hominum domare poteſt.*

NON *Quaſi id Dei gratiæ non ſit poſſibile aut facilè,*

ADHORTATIO quædam eſt, ut in uirtutis ſtudium incumbant, illudq; magiſterij deſiderium in bonæ integræq; uitæ exemplum conuertant; in eoq; ſe ſapientes oſtendant, quod ſine querela inter alios ſummaq; in tranquillitate uerſantur, à contentionibus, alijsq; quæ ſolent à terrena diabolicaq; ſapientia proficiſci, quàm alieniſsimi.

IX.

NOLITE Mendaces eſſe aduerſus ueritatem.

DVM ſcilicet tamquàm ſapientes gloriamini, cum reuera nihil minus ſitis quam ſapientes, uel nolite illa aut facere, aut dicere, quæ pugnant cum ueritate; quod genus hominum in hæreticorum Eccleſia frequentiſsimum eſt.

X.

TERRENA, animalis, Diabolica.

HIS Tribus uidetur complexus concupiſcentiam oculorum, & carnis, uitæq; ſuperbiam, humanæ uidelicet ſapientiæ fructus.

XI.

PRIMVM quidem pudica eſt, etc.

NON eſt difficile hic uidere quàm longè ſint à uera ſapientia noui Euangelici uiri, qui in impudicitijs gloriantur, pacē concordiamq; oderunt, qui deniq; animum ita in malo obfir-

marunt, ut dati uideantur in reprobum ſenſum, & ad mortem uſq; peccare.

XII.

IVDICANS *ſine ſimulatione.*

IDEST *ex animo reprehendens, uel, ut habet alia lectio, non dijudicans, non ſimulans, ideſt, neq; in condemnationem aliorum prona, neq; tamen diſſimulans, ubi correctione opus eſt, uel nihil more hypocritarum ſimulans.*

XIII.

FRVCTVS *autem iuſtitiæ in pace ſeminantur, facientibus pacem.*

FRVCTVS *iuſtitiæ, opera ſunt à iuſtitia procedentia, quæ ſi ſuo tempore non proferantur, dubium non eſt, quin ſit eiuſmodi arbor iuxta Chriſti D.N. ſententiam, Ioannisq; Baptiſtæ teſtimonium, excidenda. Seminantur autem fructus hi in pace, facientibus pacem, ideſt ab his qui pacem amplectuntur, quiq; hic in pace uiuentes, ſeminant opera uſq; in beatitudinem cœleſtem creſcentia.*

IN CAP. IIII.

Aſſertio prima.

NONNE *ex concupiſcentijs, ueſtris etc.*

QVOD *quidam pro concupiſcentijs, delitias ſeu uoluptates legunt, non alium ſenſum facit: concupiſcentia enim per uoluptatem, & delectationem militat, dominaturq; in membris noſtris.*

II.

OCCIDITIS *& zelatis.*

ALII *pro occiditis, legunt inuidetis: ſed & id eundem ſenſum facere poteſt, qui.n. inuidet, ſpiritualiter occidit, & ſe, peccando, & illum, cui inuidet, inuidẽdo, dolet.n. de proximi*

bono, et quod in ſe eſt, animo occidit quem odit, iuxta illud, qui fratrem ſuum odit, homicida eſt. H

III.

AN *putatis, quod inaniter ſcriptura dicat, ad inuidiam concupiſcit ſpiritus.*

ILLE *huius loci ſenſus probandus uidetur, quo ſignficari quidam dicunt, ſpiritum diuinum ad inuidiam in nobis concupiſcere, ideſt noſtri amore flagrare, uſq; ad inuidiã, ut. ſ. more humano inuidere uideatur ijs, qui nos ab ipſo alienant, amorẽq; noſtrũ ei debitũ ad ſe trãsferunt, paratumq; eſſe ad ſe humiliter redeuntibus gratiã eamq; cumulatiſſimã elargiri, hominũ aũt id cõtemnentiũ ſuperbiã nõ paſſurũ inultam. Habetur autẽ prior locus* Exodi *xx. poſterior uero* Prou. *3.* C

IIII.

MAIOREM *autem dat gratiam.*

EX *hoc etiam loco cõuinci poterant, qui negabant ſpiritum ſanctum eſſe* Deũ, *quãuis, nihil ſit tã uerũ, quod à proteruis negari nõ poſſit, neq; tã manifeſtũ, quin eorũ calũnijs pateat.* I

V.

RESISTITE Diabolo, & *fugiet à uobis.*

VEL *hic locus eos negligẽtiæ cõdemnat, qui frequentius à* Dæmone *impugnãtur, quia cũ, ſi reſiſterent, fugarent, uel illud ſolũ indicat, ſi quis* Diabolo *uehemẽter reſiſtat, hũc ab eo nihil mali paſſurũ, quod is fugatus, iã quaſi abſens eſſet, nocere nihil poſſit.*

VI.

APpropinquate Deo, & *appropinquabit uobis.*

HIS *uerbis, uel illa ſignificatur hominis diſpoſitio, qua (et ſi nõ ſine eius præueniẽte gratia) ad* Deũ *accedit, uel mẽtis iã deo gratæ ad eũ per bonas operationes acceſſus.* Appropinquat *ãt* Deus, *aut per iuſtificãtẽ gratiã, aut per gratiæ augmẽtũ.* I

VII.

HANC autem Dei præuentionem, ſeu præuenientem gra- tiam, intellige aliud eſſe longèq; diuerſum ab eo motu ſiue actu, quo quis dicitur Dei motioni acquieſcere, alioqui nullus à deo moueretur, quin idem acquieſceret, nullusq; inuenire tur, qui Dei gratiæ reſiſtere diceretur.

VIII.

PVRIFICATE corda duplices animo.

DVPLICES animo, dici uidentur, qui non firmiter in ar- repto propoſito uitæq; ratione perſiſtunt, ſed cum Deo ſer- uire cæperint, rurſus ad mundum, peccataq; priſtina rela- buntur, quaſi alio iam uiuentes animo atq; antea uixerant, immo quaſi nõ unum antea, ſed duplicem animũ habuiſſent.

IX.

QVI iudicat fratrem ſuum, iudicat legem.

ILLAM nimirum ſuo facto condemnans, quæ id fieri pro- hibet; poteſt & id ad illos referri, qui aliorum opera bona condemnant, in eoq; legem iudicare uidentur, quæ bona ope ra probat. Quodſi ad malorum operum iudicium ſenten- tia hæc referatur, illos dicit legem condemnare, qui quos lex ipſa fert tantiſper dum reſipiſcant, dignos iam ſuppli- cio, puniendosq; iudicant.

X.

PRO EO ut dicatis, ſi dominus uoluerit etc.

ID non tam eſt religioſè accipiendum, ut neceſſarium quis credat hæc uerbis exprimere cũ de futuris loquimur, etenim ille Iacobi ſententiam tenet, qui quamuis ita non dicat, ita ſentit tamen; in illorum namq; hoc loco ſuperbiam & in-

inconſi-

conſiderationem inuehitur, qui uel ita uiuunt, quaſi nunquàm ſint morituri, uel ſibi longam ſemper uitam pollicentur, parum de eius probitate ſoliciti.

XI.

SCIENTI igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.

BONVM, hoc loco intellige ad ſalutem neceſſarium, non illud quod ſupererogationis dicitur. Vult autem Diuus Iacobus, Deum illorum excuſationem non accepturũ, qui ea facere neglexerunt, quæ ex lege facienda eſſe intellexerant: immo neq; eorum, qui cum poſſent intelligere, non curarunt: ſeruus enim qui non cognouit uoluntatem Domini ſui, plagis etiam uapulabit.

IN CAP. V.

Aſſertio prima.

ET manducabit carnes ueſtras, ſicut ignis.

IDEST, puniemini ſimili quodãmodo ſupplicio, ut exedãtur carnes ueſtræ, non quidẽ illa argenti ueſtri ærugine, ſed igne æterno, propter peccatum, cuius, & ærugo illa teſtimonium erit, & memoria uos uehementer torquebit.

II.

THESAVRIZASTIS uobis iram in nouiſſimis Diebus.

SIVE ita legas, ſiue ut alij habent, theſaurizaſtis in nouiſſimis diebus, ſenſus eſt; propter theſauros quos in ſeneſtutem congregarunt, cum eſſent in pauperes diſtribuendi, manere eos iram Dei in futuro iudicio.

III.

IN Die occiſionis.

SI præcedentibus iungatur, ſignificat illis omne ferè uitæ tempus fuiſſe ĩ delitijs, et quaſi mactata uictima, feſtum ſemper

Digitized by Google

eos uoluptatis egiſſe: ſi cum ſequentibus connectas, referri poteſt ad Chriſti mortem quem in paſchate, die nimirum immolandæ uictimæ, occiderunt: uel ita intelligi, in die qua uobis placuit, quaq; occidere conſtitueratis.

IIII.

ADDIXISTIS & occidiſtis iuſtum.

QVAMVIS id malis Chriſtianis dici uideatur, ſi quis tamen hæc illis etiam dicta intelligat, qui fidem non ſuſceperant, nihil uideo eſſe abſurdi; nam & ſuperius (ut quibuſdam placet) eorum diuitum facta eſt mentio, qui fideles, utpote infideles ipſi, perſequebantur. Nec deſunt qui hoc loco id, de ſe, Iacobum prophetice prædixiſſe exiſtiment.

V.

NOLITE ingemiſcere, in alterutrum.

IDEST, ne inuicem conqueramini cum afflictionibus uexamini, ſed ferte patienter, ne propter impatientiam à gratia excidatis, nec ſolum fructu tribulationum fraudemini, ſed & in Dei iudicium incidatis, uel in alterutrum, ideſt, ne alius in alium inſurgat, ſed quiſq; proximi ſui onera æquo animo ferat, poteſt & is ſenſus eſſe, ne cum uideritis alijs res proſperè ſuccedere, ægrè feratis, & turbemini, quaſi qui deſeri uideamini, & plus æquo grauari.

VI,

ET Finem Domini uidiſtis.

IDEST, ut eum Dominus in illis poſitum calamitatibus nõ deſeruerit, ſed poſt labores tã multos patienter toleratos opibus auxerit, & filijs, nec uero illa interpretatio reijcienda eſt, qua quidam uolunt, eos mortis Chriſti, quem Domini finem uocat, admoneri. VII.

NOLITE iurare,

NON prohibet iurare, ſed admonet, ut curent adeo ueri eſſe in ſermone, ut opus non ſit iuramẽto, quod fiet, ſi quod affirmant, ita ſit, quod negant, non ſit: id enim eſt quod ait, ut eſt; ſit eſt, & non, ſit non.

VIII.

VT non ſub iudicio decidatis.

QVIDAM legunt, ne in ſimulationem incidatis, ſenſus igitur eſt, ne aliquando uos ſimulare contingat, & à ueritate diſcedere, atq; ea cauſa in condemnationem incidere.

IX.

AEQVO animo eſt, pſallat.

Significat eum qui læto eſt animo, quòd ei res ſuccedant ex ſententia, non eſſe quod ſeſe efferat: ſed Deo gratias tum agere oportere.

X.

INFIRmatur quis in uobis, ĩducat Presbyteros etc.

Ex hoc loco ſumi poſſe ſacræ unctionis ritum, immerito profecto mihi quidam negare uidentur; cum apertè, quod nunc Eccleſia obſeruat, id Iacobus apertis admodum uerbis expreſſerit: meminit enim hoc loco, & infirmitatis, & unctionis, formæ præterea ſacramẽti (quã fidei orationẽ uocat, quod ſit quædam fidei proteſtatio, fidemq; ſuſcipientis requirat, quòdq; in Chriſti fide ſalutẽ conferat) deniq; ipſius ſacramẽti effectus mẽtionẽ facit, quod præterquàm quod à peccatis liberat, ſanitatẽ quãdoq; priſtinã, ſi ita expediat, ſuſcipienti, reſtituit.

XI.

CONFitemini alterutrum peccata ueſtra.

HINC nõ exiſtimamus neceſſario colligi quicquã de ea cõfeſſione quæ fit ſacerdotibus, cũ de illa tantũmodo loqui uideatur, qua quis ſe peccatorẽ cõfeſſus, ab alio petit, ut pro ſe oret, quod à pijs religioſisq; uiris uidemus fieri quàm ſæpiſſimè.

XII.

ET OPERIT *multitudinem peccatorum.*

VEL *illius quem à morte liberat, uel ſuorum; uidetur enim q in proximum eſt miſericors, merito ſuorum accipere remiſſionem peccatorum, ut qui charitatis, & miſericordiæ plenum opus, atq; adeò* DEO *quàm gratiſſimum fecerit.*

IN IVDAE *Apoſtoli Epiſtolam,*

Aſſertio prima.

QVOD *de* IACOBI EPIſTOLÆ *authoritate ſuperius diximus, idem de* IUDÆ EPIſTOLA *uolumus intelligi: hoc unum addentes, eam poſt* PAULI, PETRIq; *Epiſtolas (quantum licet conijcere) fuiſſe ſcriptam. Dediſſe uero ſcribendi occaſionẽ (ut quidam aiunt, & Epiſtolæ contextus indicat) quoſdam illius tempeſtatis Hæreticos, in quos tota ferè epiſtola inuehitur.*

II.

IN DEO *Patre dilectis.*

QVOD *quidam pro dilectis, ſanctificatis legunt, nõ aliud ſignificat, nam & per* DEI *dilectionem ſanctificamur, et qui ſanctificatus eſt,* DEO *eſt dilectus.*

III.

ET CHRISTO IESV *conſeruatis, & uocatis.*

IDEST, *qui per* CHRISTI *redemptionem ſeruati ſunt, et per eius miſericordiam in lumen (ut inquit* PAULUS*) admirabile uocati, poteſt etiam, ut quibuſdam placet, conſeruatis, eò referri, ut quia non conſenſerant hæreticis, quorum hic* IUDAS *mores, uitamq; deſcribit, ideo ſeruati, ſeu cõſeruati dicãtur.*

IIII.

OMNEM *ſolicitudinem faciens ſcribendi uobis etc.*

HIC

HIC EST HVIVS LOCI *ſenſus, cum maxi mè eſſem ſolicitus de communi ueſtra ſalute, neceſſarium exiſtimaui ad uos ſcribere, obſecrans atq; hortans, ut pro ſe mel accepta à uobis, ſanctiſq; oibus, fide, sũma cõtentione cer tetis, ne impiorum hæreticorũ callidis perſuaſionibus decepti, quam Dei miſericordia, & gratia accepiſtis, ueſtra ipſi neg lig entia amittatis.*

V.

TRADITAE *ſemel fidei.*

HOC *quia non intelligunt hæretici, noua comminiſcuntur; ſed & quod ſequitur uerũ eſt, eos eſſe in hoc iudicium præ ſcriptos.*

VI.

PRAESCRIPTI.

IDEST, *Dei arcano conſilio deſtinati, non quidem quaſi ei il la impiorum malitia placcat, ſed quia nouit etiam malos illo rum animos ad electorũ bonum, ſalutemq; referre, uel præ ſcripti, ideſt ab Apoſtolis prædicti, uel in ueteri teſtamento figurati.*

VII.

DOMINI *gratiã transferentes in luxuriam.*

ABVT*ebantur enim hi ſcripturæ ſenſibus, & libertate Chri ſtiana, eamq; ad propriam libidinem, animarumq; perniciem conuertebant.*

VIII.

SOLVM *Dominatorem, et Dominum Noſtrũ Ieſum Chriſtum.*

SI ITA *legas, non negatur hoc loco aut patrem, aut ſpiritum ſanctum, Dominũ eſſe, ſed, more ſcripturæ, quod in his quæ communia ſunt, de una perſona dicitur, de alys etiam eſt in-*

by Google

telligendum, alioqui dictionem, ſolum, ita poſuit, quaſi dicat, cum tamen ipſe ſit dominator omnium, & Dominus.

IX.

NEGANTES.

ID *Dicit, uel quia factis negabant, uel quia de* Chriſto *malè ſentiebant.*

X.

COMMONERE *autem uos uolo etc.*

IDEST, *& id ſeu hæc omnia (et ſi ſcitis) uobis tamen in memoriam uolo redigere: ut. ſ. Dominus ultus fuerit Iudæorum iniquitatem, cum eductos ex AEgypto ſecundo. i. deinde perdiderit in deſerto: Angelorumq; ſuperbiam, qui ſuum principatum, ideſt acceptam in ſua origine, & creatione dignitatem amiſerũt, uinculis alligauerit, eos in diem iudicij ſeruãs, maiori ſupplicio puniendos, ſodomitas etiam, & quicunq; finitimorum, carnem alienã ſecuti, ſe nefando crimine polluebant, igne æterno puniuerit.*

XI.

MAIESTATEM *blaſphemant.*

IDEST *in dignitate & præſertim eccleſiaſtica conſtitutos: hoc autem loco, ut & tota Epiſtola mirificè lutheranos depingit, qui & dominis parere contemnunt prætextu Euangelicæ libertatis, &* Romanæ *Apoſtolicæq; Eccleſiæ dignitatem, & gloriam blaſphemant, in dei maieſtatem, Chriſtiq; gloriam iniurij, impijſſimi profectò homines, & æterno digni ſupplicio.*

XII.

CVM *Michael Archangelus etc.*

HAEC *quæ fuerit altercatio, certum non eſt, neq; id unde Iudas habuerit: probabile tamen eſſe quidã exiſtimant, cum* Moyſi *corpus ab Angelo fuiſſet ſublatum, ne à propenſis*

iudæis ad idolatriam, adoraretur ut deus, reſtitiſſe ei diabolum, cui cũ Michael poſſet maledicere.i.male præcari, tãtum eum ijs uerbis fuiſſe allocutum, imperet tibi, ſeu increpet te Dominus.

XIII.

MACVLAE in epulis conuiuantes.

ETSi quidam huius loci putant commodiorem è græco tranſlationẽ futurã, ſi ita legatur, hi ſunt q in conuiuijs ſuis, ſeu ueſtris, tanquam cauernoſæ, atq; adeo periculoſæ in mari rupes intrepidè conueſcuntur, ſeq; ipſi paſcunt. Illorum tamẽ ſententia magis probanda uidetur, qui propter ſimilẽ in epiſtola Petri locũ, unde hic ſumptus uidetur, maculæ, legendũ putant, ut noſtra habet tranſlatio.

XIIII.

ARBORES autumnales.

VT Arbores in autumno decidentibus folijs, ſine fructu ſunt, quòd ſi non ſit ſpes fore ut fructum ferant, eradicantur: ita iſti, quòd non ſolum infrugiferi ſint, ſed & perniciem afferant, æternis ignibus ſunt deſtinati. Alij alium huius loci ſenſum afferunt, ſed parum referre arbitror, dum res intelligatur.

XV.

SYDERA Errantia,

I. QVAE non ſemper eodẽ in loco oriuntur, neq; per omnia ſunt motui ſuperiori ſubiecta, cum proprios & ipſa motus habeant, uel impreſſiones igneas intelligit, quæ facilè, cum apparuerint, euaneſcunt.

XVI.

PROphetauit aũt de his ſeptimus ab Adã Enoch.

ETSI PROPHETIA hæc nec extat, (quòd ſciã) nec cum extabat authoritatem habuit, uerum tamen id fuiſſe, quod hoc loco dicitur, dubitandum non eſt.

XVII.

ET Hos quidem Arguite Iudicatos.

SI ita legas, ſenſus eſt; cum iudicabitis errare, certumq́; erit peccaſſe eos, arguite; uel iudicatos, id eſt q iam iudicati ſunt. Si uerò legas, cum iudicamini; ſenſus erit, agnoſcentes infirmitatem propriam, miſerantesq́; eorum errores, miti admonitione corrigite, odio proſequentes, non eos quos corrigitis, ſed eorum uitia, quæ à carne manant, animam ipſam, ut tunica quædam ſordida, circundante.

HAEC, & ſi quæ alia ex illis duabus Epiſtolis hic prætermiſſa uidebuntur, omnia, diuinæ gratiæ præſidio adiuti, defendemus.

DEO LAVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM. [illegible]